

suffocatorum : ergo non vult sincere omnes salvos fieri.

R. 1º Hæc exceptio admitti posset absque fidei catholicae læsione.

R. 2º Neg. ant. Fatemur nos latere quomodo Deus saluti hujusmodi paryulorum sufficienter providerit ; verum Scriptura, traditione, doctorum consensu et ratione probatur Deum sincere velle omnes salvos fieri et ad agitionem veritatis venire : « Numquid ideo negandum est, » inquit S. Aug., lib. de Dono perseverantiae, cap. 14, « quod apertum est, quia comprehendendi non potest quod occultum est ? »

ARTICULUS SECUNDUS.

DE GRATIA EFFICACI.

Gratia efficax ea est quæ voluntatis assensum infallibiliter obtinet. Tria hic inquirenda sunt : nempe 1º an existat, 2º an sub hujusmodi gratia libertas humana subsistat, et 3º unde repetenda sit gratiæ efficacitas.

§ I. — An existat gratia efficax.

Circa hoc punctum nulla controversia inter nos et hæreticos.

PROPOSITIO.

Dantur gratiæ efficaces.

Hæc propositio ab omnibus habetur ut de fide.

Prob. Scriptura sacra, SS. Patribus et ratione.

1º Scriptura sacra. Ezechiel, xxxvi, 26 : *Dabo vobis cor novum, et spiritum nōrum ponam in medio vestri; et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum... Et fa iam ut in præceptis meis ambuletis.*

Philipp. ii, 18 : Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. Atqui certe gratia efficax clarius exprimi non potest : ergo 1º.

2º SS. Patribus, qui unanimes sunt in hac doctrina, et præsertim S. Aug. qui, si hæreticis mox refellendis fides adhiberetur, non solum admisisset gratiam efficacem, sed gratiam necessitatem voluntati nostræ imponentem. Ergo 2º.

3º Ratione. Homo nihil potest in ordine ad salutem sine gratia : at certe multa fiunt ab hominibus in ordine ad salutem : ergo dantur gratiæ efficaces, id est, quæ suum habent effectum : ergo 3º, etc.; aliunde, etc. Ergo.

§ II.— An libertas humana maneat integræ sub influxu gratiæ efficacis.

Duplex distinguitur libertas, a coactione videlicet et a necessitate. Libertas a coactione est immunitas a quacumque vi externa, contra voluntatis inclinationem nos impellente : v. g., si renitentes detrudamur in carcere, non sumus liberi a coactione. Certum est gratiam efficacem hujusmodi coactionem in nos minime exercere : ergo sub influxu ejus liberi sumus a coactione.

Libertas a necessitate est immunitas ab omni determinatione ineluctabili, et in eo consistit ut inter agendum expeditam habeamus potestatem non agendi, aut aliter faciendi pro nutu.

Veteres Prædestinatiani, Wiclefistæ, Lutherani, Calvinistæ negaverunt hanc libertatem cum gratia efficaci conciliari posse. Janseniani nomen libertatis refinebant, ipsam vero libertatem destruebant, asserentes humanam voluntatem gratia aut cupiditate necessario determinari. Sit

PROPOSITIO.

Homo sub influxu gratiæ efficacis perfecte est liber ab omni necessitate.

Hæc propositio est de fide.

Prob. Scriptura sacra, conciliis, summorum Pontificum auctoritate, SS. Patrum testimonii, et rationibus theologicis.

1° Scriptura sacra. Eccli. xxxi, 10 et 11 : *Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria æterna : qui potuit transgredi, et non est transgressor; facere mala, et non fecit : ideo stabilita sunt bona illius in Domino.* Vir justus, de quo hic agitur, habet simul gratiam efficacem et libertatem : gratiam efficacem, siquidem non est transgressor, et stabilita sunt bona illius in Domino per perseverantiam ; simul habet libertatem, cum potuisse transgredi et facere mala. Ergo.

I Cor. xv, 10 : *Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi : non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Ibi etiam agitur de gratia efficaci, quæ scilicet vacua non fuit, et tamen Apostolus declarat se cum illa laborasse : nonne eo ipso clare exprimit efficaciam gratiæ ex parte Dei, et simul liberam hominis cooperationem? Ergo 1°.

2° Conciliis. Conc. Arausic. II, can. 9 : « Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur : » ergo duplex est operatio, una Dei per gratiam, et altera hominis per liberum arbitrium.

Conc. Trid., sess. 6, can. 4 : « Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti..... neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere; anathema sit. » Hoc canone concilium damnat Protestantes, qui contendebant liberum hominis arbitrium cum efficacia gratiæ subsistere non posse. Ergo.

3° Auctoritate summorum Pontificum, nempe Innocentii X et Alexandri VII, qui tertiam Jansenii Propositionem sic conceptam : « Ad merendum aut demerendum, in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione, » damnaverunt ut hæreticam. Unde sic : Homo sub influxu gratiae efficacis meretur, et cum illa sola gratia meretur : atqui mereri non potest, nisi liber sit ab omni necessitate. Ergo 3°.

4° SS. Patrum testimoniis. Clara citantur testimonia

SS. Ignatii martyris, Cypriani, Hilarii, Hieronymi, Ambrosii, Chrysostomi, etc., sed præ cæteris verba referemus S. Aug. quem adversarii suum esse dicunt; sic enim se habet, lib. de Spiritu et Littera, cap. 34 : « Accipere quippe et habere anima non potest dona... nisi consentiendo : ac per hoc quid habeat, et quid accipiat, Dei est : accipere autem et habere utique accipientis et habentis est. » Bis in eodem capite, loquendo de gratia Dei nos prævenientis et in nobis velle et perficere operantis, ait : « Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est : » nihil expressius haberi potest. Ergo 4°.

5° Rationibus theologicis. Concordia liberi arbitrii cum gratia semper visa est quæstio ardua : atqui nulla esset difficultas si gratia liberum arbitrium tolleret et sicut effectum necessario produceret. 2° Opera supernaturalia justorum sunt meritoria : atqui non possunt esse meritoria sine gratia efficaci et sine libertate. 3° Si homo sub influxu gratiæ efficacis non sit ab omni necessitate liber, nec laudandus qui obsequitur gratiæ, nec vituperandus est qui ei resistit : atqui hæc consectaria admitti nequeunt : ergo 5°, etc.; aliunde, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. I Cor. xii, 6 : *Deus qui operatur omnia in omnibus*; Philip. ii, 13 : *Qui operatur in vobis velle et perficere* : ergo sub influxu gratiæ efficacis homo non remanet liber.

R. Nego conseq. Præfati enim textus multique alii similes optime probant gratiam Dei nobis necessariam esse pro quolibet bono, etiam pro velle et perficere, quod certe admittendum est tanquam de fide : at minime probant quod unice ab adversariis probandum foret, scilicet cooperationem nostram non requiri, aut gratiæ efficaciam omnem actum voluntatis excludere. Ergo.

Obj. 2°. S. Aug. variis in locis dicit gratiam operari ipsum velle, volentes de nolentibus facere, esse victricem,

vires efficacissimas voluntati præbere, indeclinabiliter et inseparabiliter consensum voluntatis rapere, etc. : atqui libertas proprie dicta cum tali gratia conciliari non potest : ergo.

R. Nego min. Omnes enim præfatæ locutiones in sensu catholico explicari possunt; eo ipso ruit objectio. Sie quippe Deus *velle operatur in nobis*, ut jam diximus, quia gratia sua nos prævenit ut velimus, deinde nos adjuvat ut perficiamus : nihil boni supernaturalis fit sine gratia, et gratia nihil operatur in nobis sine assensione nostra, et tamen Deus infallibiliter obtinet a creatura, illæsa ipsius libertate, quidquid vult : quo posito, facile intelligitur quomodo Deus ex nolentibus faciat volentes, quomodo gratia sit victrix, quomodo vires efficacissimas voluntati subministret, quomodo *indeclinabiliter* et *invincibiliter* voluntatis assensum rapiat, licet voluntas libere assentiat. Qua autem ratione libertas cum gratiæ efficacia conciliari potest, res est difficillima quam non aggrederetur.

Cæterum, S. Aug. in aliis locis, et præsertim in textu a nobis in probatione allato, evidenter dicit consentire et dissentire vocationi Dei, humanæ esse voluntatis : ergo nulla sub hoc respectu admittenda est contradicatio in operibus S. Doctoris. Ergo.

Inst. 1º. Quod amplius nos delectat, secundum id opere- mur necesse est, inquit S. Aug., Exposit. Epist. ad Galatas, cap. v, 23 : ergo, juxta S. Doctorem, sub influxu gratiæ efficacis non remanet libertas a necessitate.

R. Dist. textum S. Aug. Quod amplius nos delectat, delectatione consequenti et deliberata, secundum id operemur necesse est, *conc.*; quod amplius nos delectat delectatione antecedenti et indeliberata, *nego*. Nullum enim est dubium quin necessario operemur secundum delectationem nostram consequentem et deliberatam, id est, secundum voluntatis nostræ determinationem : porro eo sensu accipiendus est S. Aug. in loco nobis objecto; nam 1º Expositionem Epistolæ ad Galatas scripsit ante suum episcopatum, ut notant Patres Benedictini, ex lib. i Re-

tract. cap. 23 et 24 : eo tempore autem in Semipelagianismum propendebat, ac proinde nimis humanæ libertati tribuebat : attamen eam sustulisset si textus objectus de delectatione antecedenti et indeliberata intelligentus foret. Ergo. 2º Ipse testatur, lib. 8 Conf., cap. 8, se juxta majorem delectationem antecedentem non semper egisse: *Non faciebam, inquit, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat.* 3º S. Doctor ibi hortatur fideles ut operibus carnis non consentiant, et virtutes christianas secutentur : atqui talis exhortatio illusoria esset, si homo majori delectatione gratiæ aut cupiditatis necessario determinaretur. Sæpe S. Aug. dicit aut supponit alia, præter delectationem, esse actionum nostrarum motiva, videlicet timorem, spem, desiderium vitandi pœnam aut dolorem, mortem, etc. Ergo.

Inst. 2º. S. Aug. et plures alii sancti Patres comparant gratiam efficacem sermoni quo Deus creavit mundum, patravit miracula, etc. : atqui sermo Dei necessario operabatur : ergo et gratia.

R. Dist. maj. Comparant quoad effectum, *conc.*; quoad modum operandi, *nego maj.* Certum est Deum infallibiliter obtinere posse a voluntatibus humanis, illæsa ipsarum libertate, quidquid sibi placet : ergo effectus gratiæ efficacis tam infallibilis est respectu ipsius quam effectus sermonis quo mundum creavit, miracula patravit, etc. Itaque sub hoc respectu legitima instituitur comparatio, quæ thesi nostræ minime adversatur.

Multa alia objici solent quæ vel diluuntur in Tractatu de *Actibus humanis*, ubi existentia libertatis humanæ astruitur, vel solvi possunt ex principiis jam positis, et quæ aliunde, cum hæresis Janseniana obsoleverit, nullius sunt momenti. Ea igitur prætermittimus.

Ex dictis patet quam falsum et absurdum sit Jansenii sistema de duplice delectatione victri, qua ad bonum vel ad malum necessario determinaremur : sufficienter confutatum jam habendum est, et non est ratio cur in illo diutius immoremur.

§ III. — Unde repetenda sit gratiæ efficacia.

Nulla unquam exorta est questio in theologia, sive dogmatica, sive morali, quæ tantas animorum conflictationes genererit: primo historiam istiusmodi controversiarum per compendium contexturi sumus, deinde breviter exponemus systema Molinistarum et sistema Thomistarum.

SECTIO PRIMA. — Historia compendiosa controversiarum circa concordiam liberi arbitrii et gratiæ efficacis.

Hæc controversia initium habuit versus finem decimi sexti saeculi. P. Prudence, e Societate Jesu, in Facultate Salmanticensi theologiae professor, publicam thesim defendendam curavit, anno 1581, circa concordiam liberi arbitrii et gratiæ. P. Bannez, frater Prædicator seu Dominicanus, adversus eam fortiter disputavit, sexdecim propositiones ex illa excerpit, quas Inquisitioni Hispaniarum denuntiavit. Lessius et Hamelius, e Societate Jesu, in Facultate Lovaniensi professores, propositiones P. Prudence defendere conati sunt. Baius et Estius contra illos insurrexerunt, et fervens exstitit animorum aestus.

Interea, P. Molina, ex eadem Societate, in Facultate Eboracensi in Lusitania, professor, edidit, anno 1588, ingens opus inscriptum: *De Concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis*.

Fratres Prædicatores et cuncti Thomistæ, sic dicti quia gloriabantur se divum Thomam, e FF. Prædicatoribus, habere ducem, cœperunt adversus Molinam publice disputare, eumque velut errores Pelagianorum renovantem exhibere. Patres Societatis Jesu ex parte sua, contra Thomistas vehementi zelo conflictantes, eos Calvinismi incusabant.

Clemens VIII vetavit utrisque ne censuris se invicem impeterent, et deinde silentium omnibus circa hujusmodi materias præscripsit, mandans tamen ut celebriores ex utraque parte theologi sententias suas cum rationibus et

motivis exponerent easque ad ipsum mitterent. Postea celebrem instituit congregationem cardinalium et consultantum, *de Auxiliis* dictam, quia de auxiliis gratiæ tractandum erat.

Prima congregationis hujus deliberatio locum habuit die 2 januarii 1598, et ultima die 28 augusti 1607.

Post septem et septuaginta concessiones, opinati sunt consultores librum Molinæ, cuius viginti propositiones censuris affecerunt, prohibendum esse. Duo consultores huic sententiæ subscribere noluerunt. Summus Pontifex ipse pronuntiare noluit, quin prius theologos utriusque ordinis coram se disputantes audiisset. Solemnies igitur apertæ sunt disputationes coram pontifice, die 20 martii, anno 1602, in Vaticano. Religiosi, velut strenui pugiles, tam acriter secum decertarunt, ut plures quasi inanimes facti, locum aliis non defatigatis cedere coacti sint. Mortuis Clemente VIII et deinde Leone XI, qui viginti et quinque diebus tantum sanctam Sedem occupavit, Paulus V disputationes continuare jussit, et post quinque et octoginta hujusmodi concertationes tam coram se quam coram antecessore suo habitas, nullum pronuntiavit judicium, congregationem solvit, et contendentibus facultatem concessit contradictorias libere propugnandi sententias, ea conditione ut nullus adversarios quibusvis censuris notaret.

Diu adhuc et acriter disputatum est in scholis catholicis circa concordiam liberi arbitrii et gratiæ efficacis; varia quæ excogitata sunt systemata ad duo generice revocari possunt, quorum prius dicitur Molinistarum, et posterius Thomistarum. Ea breviter exposituri sumus.

SECTIO SECUNDA. — Exponitur sistema Molinistarum.

Ludovicus Molina hæc præcipue statuit in ingenti opere a nobis superius citato: 1º Gratia non est efficax ex natura sua, sed ex assensu voluntatis nostræ: unde eadem gratia potest esse efficax in uno, non in altero,

uno instanti in eodem homine, et non in instanti sequenti : idcirco dicitur *versatilis*. 2º Nullam tamen vim mutuatur ab humana voluntate, sed illius assensum requirit tanquam dispositionem sine qua effectum non produceret : sic sacramenta totam vim a Christi institutione habent, et tamen effectum in suscipientibus non producunt, nisi quædam adsint conditiones seu dispositiones omnino necessariae. 3º Quando voluntas gratiæ consentit, duplex intervenit Dei actio, nempe ipsa gratia voluntatem ad consentiendum excitans, et concursus supernaturalis quo Deus voluntatem adjuvans actum cum illa physice producit : concursus ille est vagus, generalis et indifferens, donec per voluntatem ad talum actum determinetur. 4º Deus prævidens quid homo cum tali vel cum tali gratia acturus sit, largitur ei quem vult ad se convertere gratiam cui scit illum certo, licet voluntarie, consensurum, sive eum ad finem intentum infallibiliter adducit. 5º Non tamen intuitu meriti, nec ob prævisum voluntatis consensum, gratiam impertitur, ad sensum Pelagianorum aut Semipelagianorum ; bene vero ex propria liberalitate, et juxta suum beneplacitum.

Maximum hujus systematis vitium hoc esse videtur, actum scilicet voluntatis gratiæ consentientis gratia non produci, quod ad Semipelagianismum aliquo modo accederet. *Suarez*, *Vasquez* aliquique patres ejusdem Societatis vitium istud expungere conati sunt; ideo finixerunt efficaciam gratiæ non ab ipsa voluntate assentiente repetendam esse, sed a circumstantiis in quibus versatur homo, et ea *congruitate* gratiæ hujusmodi circumstantiis ita attemperata ut consensus infallibiliter obtineatur : hoc nituntur testimonio S. Aug. ad Simplicianum, lib. I, quæst. 2, n. 13(t. vi, col. 95) : « Nullius Deus frustra miseretur ; cuius autem miseretur, sic eum vocat quod modo scit ei congruere, ut vocantem non respuat. » Hinc dicti sunt *Congruiste*.

Verum difficultas manere videtur integra, nam attemperatio gratiæ circumstantiis, non est quid a gratia

et a voluntate distinctum : nolunt defensores hujus systematis gratiam ex natura sua esse efficacem : ergo in ultima analysi, haec efficacia ab assensu voluntatis repetenda est.

SECTIO TERTIA. — Exponitur sistema Thomistarum.

Thomistæ, sic dicti a S. Thoma, quamvis eorum sistema, juxta plures, in operibus S. Doctoris non repertatur, statuunt sequentia : 1º Alia est gratia sufficiens et alia efficax : sufficiens dat potentiam agendi, nunquam vero actum, et efficax semper dat actum : est autem efficax ex natura sua et in omni circumstantia. 2º Hæc gratia voluntatem prævenit eamque determinat, non solum in genere, sed ad actum specialem ; non moraliter, ad sensum *Suarez*, sed realiter et physice, et idcirco vocatur *præmotio physica*. 3º Haec præmotio tam infallibiliter effectum suum obtinet, ut nunquam effectu carere supponi possit, licet tamen expedita maneat potestas ad oppositum : unde sub præmotione physica vera existit libertas. 4º Deus ab æterno decrevit se præmissionem physicam et infallibilem his aut illis daturum, sive, visione metaphysice certa, omnia futura libera in decretis suis cum quibus essentiale habent connexionem cognoscit : hinc prædestinatio ad gloriam fit ante prævisa merita.

In eo systemate supremum Dei dominium optime servatur : at humana libertas vix concipitur.

Augustiniani, sic dicti quia auctoritate S. Aug. se fulciri arbitrantur, præmotionem physicam, et simul attemperantiam gratiæ ac circumstantiarum rejiciunt, admittuntque gratiam ex natura sua efficacem, sed moraliter, intellectum illuminando, voluntatem alliciendo, suadendo et delectando, non delectatione relative victori, ut volunt *Janseniani*, sed absoluta, qua Deus voluntatem humanam infallibiliter movet, illæsa ipsius libertate.

Inter eos alii dicuntur moliores et alii rigidiores. *Mol-*

liores gratiam ex natura sua efficacem ad difficiliora quedam opera supernaturalia requirunt, pro aliis vero facilitioribus gratias ad sensum Congruistarum versatiles sufficietes esse contendunt. *Rigidiores* hanc distinctio-
nem omni fundamento destitutam esse volunt, et gratiam ex natura sua, per delectationem absolute victricem, pro quibusvis actionibus necessariam esse propugnant.

Exprobratum est defensoribus hujus systematis, et forte non immerito, quod a duplii delectatione Jansenii non satis recederent.

Pater *Thomassin*, doctissimus presbyter Oratorii, aliud excogitavit vel potius exornavit sistema a *Josepho Avita* Dominicano excogitatum : gratiae efficaciam non reponit in præmotione physica Thomistarum, nec in acceptatione voluntatis, ut *Molinistæ* et *Congruistæ*, sed in aggregatione auxiliorum quibus voluntas excitatur et adjuvatur. Singula seorsim sumpta non sufficerent, sed conjuncta libertatis humanæ consensum infallibiliter obtinent.

Sed illa auxiliorum aggregatio non est quid a gratia et a voluntate distinctum : igitur semper quæri potest an illius efficacia a gratia vel a voluntate procedat ; in priori casu, quomodo servatur libertas ? in posteriori, ubi est supremum Dei dominium in libertatis exercitium ? Gravissima igitur semper subsistet difficultas circa concordiam gratiae efficacis et liberi arbitrii, quam solvere non tentabimus ; malumus dicere cum *S. Aug.*, lib. de Spiritu et Littera, c. 34 : « Jam si ad illam profunditatem » scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita ; duo sola occurunt interim quæ respondere mihi placeat : *O altitudo divitiarum ! et Numquid iniquitas apud Deum ? Cui responsio ista displiceat, quærat doctiores, sed cœreat ne inveniat præsumptores.* »

CAPUT QUINTUM.

DE GRATIÆ EFFECTIBUS.

Præcipui effectus gratiæ sunt justificatio et meritum ; de utroque dicendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

DE JUSTIFICATIONE.

Justificatio est justitiae et sanctitatis acquisitio qua homo fit Deo gratus. Tria circa illam considerari possunt, scilicet : 1º dispositions ad illam acquirendam, 2º ejus natura, et 3º ejusdem proprietas.

§ 1. — De dispositionibus ad acquirendam justificationem requisitis.

Fide constat parvulos per baptismum justificari : certum est autem nullas in eis prærequiri dispositions ad justificationem, Deo ita volente ac ordinante.

Verum Catholici et Protestantes simul convenient quasdam requiri dispositions in adultis ut justificati-
onem obtineant. Omnes iterum fatentur fidem omnino necessariam esse, juxta hæc Christi verba, Marc. xvi, 16 : *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit ; qui vero non crediderit, condemnabitur* ; et juxta ista B. Pauli, Hebr. xi, 6 : *Sine fide impossibile est placere Deo.*

At qualis sit illa fides omnino necessaria, non ita sibi consentiunt. Lutherani et Calvinistæ triplicem distin-
guunt fidem, scilicet historicam, qua omnia quæ in sacris Scripturis contenta sunt creduntur ; fidem miraculorum, qua, credendo nihil Deo impossibile esse, patrantur mi-
racula ; et fidem promissionum, quæ duplex est : una generalis, qua creditur Deum fidem habentibus peccato-